

Những bất ngờ của PCI 2006¹

LTS: Cũng như năm 2005, năm nay Thời báo Kinh tế Sài Gòn được chọn để công bố kết quả xếp hạng chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh, Sự kiện & Vấn đề tuần này được dành cho sự kiện được nhiều người quan tâm này.

Chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh (PCI) năm 2006 được công bố sáng nay, 1-6, không có thay đổi so với năm ngoái về hai thứ hạng đầu, vẫn là Bình Dương và Đà Nẵng. Song, ở các địa phương khác, kết quả xếp hạng có không ít điều gây bất ngờ.

Phương Quỳnh

Năm 2005, khi được công bố lần đầu tiên, PCI đã gây tranh cãi về kết quả đánh giá, xếp hạng môi trường kinh doanh và chính sách phát triển kinh tế tư nhân của 42 tỉnh, thành phố trên cả nước. Tuy nhiên, khi “con sóc” đi qua, với cách nhìn nhận bình tĩnh, mang tính cầu thị, nhiều địa phương đã nhận ra đây là một trong những công cụ quan trọng để hỗ trợ và định hướng cho việc cải cách điều hành kinh tế. Những nỗ lực ấy đã được thể hiện trong kết quả xếp hạng của năm nay.

Những bất ngờ

Theo kết quả xếp hạng, với thang điểm 100, năm nay Bình Dương vẫn tiếp tục dẫn đầu với số điểm 76,23, kế đến là Đà Nẵng với 75,39 điểm. Lai Châu xếp cuối cùng, với 36,76 điểm. Nếu chỉ tính danh sách 42 tỉnh, thành của năm trước thì Hà Tây vẫn là tỉnh xếp hạng thấp nhất, với 40,73 điểm. (xem bảng)

Lập thành tích trong bảng xếp hạng năm nay là các địa phương: Bình Định, TPHCM, An Giang, Đồng Tháp... Các tỉnh, thành này đã có sự “nhảy vọt” về thứ hạng: Bình Định từ hạng thứ 12 của năm ngoái đã vượt qua nhiều tỉnh khác để giành vị trí thứ ba trong năm nay, chỉ sau Bình Dương và Đà Nẵng. An Giang cũng rất cố gắng để từ hạng 34 của năm trước vươn lên hạng 9, hoặc như TPHCM đã cải thiện được 10 bậc, từ hạng 17 lên hạng 7.

Tuy nhiên, cũng không ít tỉnh, thành gây bất ngờ lớn khi thứ hạng bị tụt quá nhanh, trong số này phải kể đến Hà Nội (từ hạng 14 xuống hạng 40), Hải Phòng (hạng 19 rớt xuống 42). Đáng chú ý là các tỉnh Bến Tre, Quảng Ninh, Thái Bình vốn là các địa phương có chỉ số PCI cao của năm trước nhưng năm nay lại xuống hạng mạnh. Bến Tre từ hạng 4 xuống hạng 26, Quảng Ninh từ hạng 7 rớt xuống 25, còn Thái Bình từ hạng 8 rơi xuống đến hạng 37.

Điều gì đã giúp các địa phương cải thiện vị trí?

Một trong những đặc điểm của PCI là giúp các tỉnh, thành dễ dàng nhận diện những yếu kém trong công tác điều hành kinh tế của địa phương thông qua từng chỉ số thành phần, đặc biệt là đối với những chỉ số có trọng số cao, để từ đó tìm ra giải pháp khắc phục.

Đi vào trường hợp cụ thể của TPHCM và An Giang, theo kết quả nghiên cứu, cả hai địa

¹ Bài đăng trên Thời báo Kinh tế Sài Gòn số 23-2006 (807) ngày 1/6/2006: <http://www.saigontimes.com.vn>

phương đều đã cải thiện đáng kể về điểm số trên hai chỉ số là tính minh bạch và chính sách phát triển khu vực tư nhân. Một “thắng lợi kép” bởi hai chỉ số thành phần này lại có trọng số lớn nhất (15%) trong cách tính PCI của năm nay.

Với trường hợp của TPHCM, năm ngoái thành phố bị điểm thấp trong chỉ số tính minh bạch và chi phí không chính thức mặc dù số lượng doanh nghiệp tư nhân ở đây khá lớn. Điều này phản ánh một môi trường kinh doanh chưa tốt, vẫn còn đất sống cho các doanh nghiệp có kỹ năng “trục lợi” cao.

Trong cuộc điều tra năm nay, để xem xét tính minh bạch, nhóm nghiên cứu đã sử dụng công cụ Google để đánh giá mức độ phổ biến của các trang tin của thành phố chứ không dựa vào số lượng người truy cập thường thiếu chính xác và có thể tự tạo ra. Kết quả cho thấy TPHCM đã rất tích cực cập nhật và cải thiện thông tin cung cấp qua mạng.

Việc cải thiện điểm số của TPHCM còn có phần đóng góp của chỉ số đào tạo lao động mới được đưa vào. Do chỉ số này cũng có trọng số lớn (15%) nên đã tạo ra những lợi thế về điểm cho TPHCM.

Tuy nhiên, về chỉ số chi phí không chính thức, thành phố vẫn bị điểm thấp hơn rất nhiều địa phương. Tương tự là chỉ số về tiếp cận đất đai và tính ổn định trong sử dụng đất, TPHCM chỉ đạt mức điểm trung bình, chỉ hơn được khoảng 10 tỉnh, thành trong bảng xếp hạng.

Điều đáng ghi nhận là những nỗ lực của từng địa phương trong việc cải cách điều hành kinh tế sau khi chỉ số PCI năm 2005 được công bố. Nhiều tỉnh đã hợp tác với các chuyên gia của VCCI và VNCCI để phân tích năng lực cạnh tranh của địa phương mình như An Giang, Bắc Ninh, Bình Định, Quảng Nam, Tiền Giang, Vĩnh Long... Qua đó, những sáng kiến, giải pháp mới được đề ra nhằm cải thiện môi trường kinh doanh ở địa phương.

Đâu là những nguyên nhân làm tụt hạng?

Nguyên nhân dễ thấy nhất trong việc một số địa phương bị tụt hạng là do thay đổi cách tính trọng số. Chẳng hạn như, các tỉnh Bến Tre, Thái Bình, Quảng Ninh năm trước đạt thứ hạng cao nhờ vào chỉ số chi phí gia nhập thị trường có trọng số cao. Năm nay, tuy điểm số của các tỉnh vẫn bằng năm trước, song trọng số của chỉ số này giảm mạnh đã làm tổng điểm của các tỉnh giảm theo. Tuy vậy, điều này cũng cho thấy môi trường sau đăng ký kinh doanh ở các nơi này cần được cải thiện hơn nữa.

Thứ đến là do các tỉnh này đều có điểm số rất thấp trong hai chỉ số thành phần mới là thiết chế pháp lý và đào tạo lao động, mà trọng số của hai chỉ số này đều cao (lần lượt là 10% và 15%). Do đó tổng điểm của các tỉnh này kém hơn so với các tỉnh ngang hàng khác.

Các tỉnh này tập trung vào việc cải thiện điểm số của các chỉ số như chi phí không chính thức, hay ưu đãi doanh nghiệp nhà nước trong khi năm nay thì chúng lại có trọng số thấp hơn năm trước.

Điều quan trọng hơn cả thứ hạng²

Quan trọng là điều hành

Qua hai năm xây dựng và công bố chỉ số PCI, nhóm nghiên cứu thấy rằng ở mọi cấp độ của điều kiện ban đầu, địa phương có chất lượng điều hành kinh tế tốt hơn sẽ có mức thịnh vượng cao hơn, đây còn gọi là “phần thưởng về điều hành kinh tế”. Qua tính toán, đối với một tỉnh điều hành kinh tế kém (nhóm 32 tỉnh điểm PCI thấp nhất), việc cải thiện một phần trăm điểm số về cơ sở hạ tầng sẽ làm tăng trưởng một khoản dự đoán trước được là 76.000 đồng trong GDP bình quân đầu người; còn ở tỉnh điều hành kinh tế tốt (32 tỉnh nhóm trên), mức tăng trưởng này là 119.000 đồng. Ví dụ như Nam Định, một tỉnh có điều kiện ban đầu trên mức trung bình, về mặt lý thuyết, có thể tăng tới 63% GDP bình quân đầu người đơn giản chỉ bằng việc tăng chất lượng điều hành kinh tế trên mức trung bình.

“Phần thưởng về điều hành kinh tế” đến từ hiệu quả hoạt động được nâng cao của khu vực kinh tế tư nhân. Theo tính toán, tăng một điểm từ chỉ số PCI trung vị chưa tính trọng số là 55,2 điểm sẽ dẫn tới sự gia tăng có thể dự đoán trước là bảy doanh nghiệp trên 100.000 dân, 27% đầu tư trung bình hàng năm mỗi doanh nghiệp và các doanh nghiệp của tỉnh sẽ có khoản lợi nhuận gia tăng dự đoán được là 21 triệu đồng.

Là tỉnh năm đầu tiên được tiến hành điều tra PCI, nhưng với nhiều người, Lào Cai (ở trong nhóm 10 tỉnh, thành đứng đầu bảng xếp hạng) không phải là một trường hợp quá ngạc nhiên. Đây là tỉnh đầu tiên trong cả nước thực hiện sáng kiến gộp ba thủ tục: đăng ký kinh doanh, khắc dấu, cấp mã số thuế vào một đầu mối duy nhất và có trang web được thiết kế khá chuyên nghiệp và cung cấp rất nhiều thông tin cho nhà đầu tư.

Ba giai đoạn cải cách từ PCI

Tập trung vào điều hành kinh tế, PCI được kỳ vọng là công cụ chính sách để các địa phương nhận biết được những tồn tại về môi trường kinh doanh và đầu tư của mình. Tùy vào đặc điểm phát triển, các tỉnh có thể lựa chọn để bắt đầu một trong ba giai đoạn cải cách sau.

Giai đoạn cải cách thứ nhất là những hành động cụ thể có tính chất tháo gỡ vướng mắc của doanh nghiệp như đơn giản hóa quá trình gia nhập thị trường, bãi bỏ các giấy phép kinh doanh không cần thiết, cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất cho doanh nghiệp... Giai đoạn đầu tiên này đơn giản nhất, bởi vì các quy định của Trung ương khá rõ ràng về trách nhiệm của chính quyền. Hầu hết các tỉnh đều đạt được thành công trong giai đoạn này. Chẳng hạn như Điện Biên và Kon Tum là hai tỉnh thuộc nhóm xếp hạng thấp nhất cũng có điểm chỉ số thành phần về gia nhập thị trường đạt gần 9 điểm.

Giai đoạn cải cách thứ hai tập trung vào giai đoạn hậu đăng ký của doanh nghiệp như tăng tính minh bạch, công khai các kế hoạch, văn bản pháp luật của địa phương liên quan đến hoạt động của doanh nghiệp, tăng tính dự đoán trước trong việc thực hiện các văn bản chính sách của địa phương... Một số cải cách khác cũng thuộc giai đoạn này bao gồm

---

² Bài đăng trên Thời báo Kinh tế Sài Gòn số 23-2006 (807) ngày 1/6/2006: <http://www.saigontimes.com.vn>

giảm các chi phí thực hiện các quy định của Nhà nước và các chi phí không chính thức. Các tỉnh thuộc nhóm có chỉ số PCI thấp nhìn chung chưa thực hiện tốt giai đoạn này, còn các tỉnh ở nhóm giữa thì thực hiện tốt lĩnh vực này nhưng có thể kém ở lĩnh vực khác.

Giai đoạn cải cách thứ ba là giai đoạn khó khăn nhất và chứng kiến sự phân hóa khá rõ ràng giữa các tỉnh. Giai đoạn này gồm hai loại hoạt động, đó là sự can thiệp có chọn lọc vào thị trường và xây dựng thể chế.

Đào tạo lao động có thể được xem là một dạng can thiệp có chọn lọc vào thị trường. Hiện nguồn nhân lực có kỹ năng và trình độ cao dù rất cần thiết nhưng từng doanh nghiệp rất khó tự đào tạo vì nguy cơ lao động bỏ việc sau khi được đào tạo rất lớn. Như vậy, đòi hỏi chính quyền tỉnh cần tăng cường đầu tư vào các trung tâm đào tạo, phải cung cấp được nguồn lao động có trình độ, có kỹ năng cho các doanh nghiệp địa phương. Ngoài ra, loại hoạt động thứ nhất này còn bao gồm các chính sách phát triển kinh tế tư nhân và tính năng động của lãnh đạo địa phương khi quy định của Trung ương hoặc không rõ hoặc mâu thuẫn. Tuy nhiên, cần lưu ý rằng, sự can thiệp của chính quyền phải rất giới hạn và luôn tạo điều kiện để khu vực kinh tế tư nhân đảm trách các dịch vụ này.

Loại hoạt động thứ hai của giai đoạn ba là xây dựng thể chế. Đây là yếu kém mà hầu hết các địa phương đều gặp phải, đặc biệt là thiết chế pháp lý. Các doanh nghiệp tư nhân trong cả nước hiện vẫn có xu hướng chọn những kênh phi chính thức để giải quyết tranh chấp của mình thay vì đưa ra tòa án hay hệ thống cơ quan hành chính cấp tỉnh. Tính phi chính thức này rõ ràng là một cản trở lớn đối với việc phát triển về quy mô và nâng cao tính chuyên nghiệp của doanh nghiệp Việt Nam. Kết quả mà giai đoạn cải cách này hướng tới là xây dựng được một hệ thống giải quyết khiếu kiện và tranh chấp công bằng, minh bạch và tin cậy.

Tất nhiên, một bảng xếp hạng nào cũng có “người trên, kẻ dưới” và thật không may mắn cho bất kỳ bảng xếp hạng nào là vị trí cuối cùng luôn phải thuộc về ai đó. Mỗi tỉnh không nên quá bận tâm về vị trí xếp hạng của mình vì nếu tỉnh đó cải thiện chỉ số một chút là có thể đem lại sự cải thiện đáng kể về thứ hạng. Thay vào đó, nên tìm câu trả lời cho các câu hỏi: Tại sao các tỉnh như Bình Dương, Đà Nẵng, Vĩnh Long hay Vĩnh Phúc được các doanh nghiệp đánh giá cao về chất lượng điều hành kinh tế? Những tỉnh này đã thực hiện những hành động và sáng kiến gì? Có những chỉ số thành phần gì của tỉnh còn thua kém các tỉnh thành công khác? Và có lẽ quan trọng nhất... liệu có thể học được gì từ những tỉnh đó?

(*) Edmund Malesky, Trưởng nhóm nghiên cứu PCI, Đại học California, San Diego, Mỹ.
Đậu Anh Tuấn, chuyên viên Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam.

Tác động lan tỏa³

Ông David Ray.

Ông David Ray, Phó giám đốc dự án Sáng kiến cạnh tranh Việt Nam (VNCCI), trả lời phỏng vấn TBKTSG về xếp hạng chỉ số năng lực cạnh tranh các tỉnh, thành năm nay.

TBKTSG: Xin ông cho biết chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh (PCI) và những khuyến nghị, sau khi được công bố lần đầu tiên vào năm ngoái, đã có những tác động như thế nào tới việc cải thiện môi trường đầu tư tại Việt Nam?

- Ông DAVID RAY: Có thể nói ngắn gọn rằng PCI đã tạo ra một số tác động lan tỏa quan trọng trong giới truyền thông, cộng đồng doanh nghiệp và các nhà tài trợ. Nhưng ấn tượng nhất là sự phản hồi rất mạnh từ phía chính quyền địa phương. Rất nhiều tỉnh đã đưa ra những cam kết và sáng kiến để cải thiện môi trường đầu tư của tỉnh mình.

TBKTSG: Đây là năm thứ hai công bố PCI, liệu thời gian một năm có quá ngắn để tạo ra những thay đổi đáng kể trong việc xếp hạng?

- Đây là câu hỏi thú vị. Chúng tôi hiện đang dự tính sẽ làm PCI trong ba năm đầu liên tiếp để tạo nên một hệ phương pháp và để đưa chỉ số này vào quá trình điều chỉnh chính sách, đặc biệt là ở cấp tỉnh. Sau đó, chúng tôi có thể sẽ thực hiện hai năm một lần, và sẽ tập trung nhiều hơn vào việc cộng tác với các tỉnh, thành vào khoảng thời gian giữa hai năm. Nhưng VCCI (Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam) vẫn chưa có quyết định cuối cùng về việc này.

TBKTSG: Ông có thể cho biết bằng xếp hạng PCI năm ngoái có bị chính quyền địa phương nào phản nản rằng vị trí xếp hạng của tỉnh họ là chưa thỏa đáng?

- Thành thực mà nói, năm ngoái chúng tôi đã chờ đợi một vài phản ứng phản đối nhưng cuối cùng rất ngạc nhiên một cách hài lòng khi nhận được những phản hồi rất tích cực từ phía chính quyền địa phương. Rất nhiều tỉnh đã liên hệ với chúng tôi để biết chi tiết hơn nữa về những phản ánh của doanh nghiệp, và quan trọng hơn là họ muốn biết làm cách nào để có thể cải thiện các chỉ số liên quan tới xếp hạng cạnh tranh.

Vì lý do này nên chúng tôi cũng đã phát triển một công cụ chẩn đoán PCI và đã thuyết trình về công cụ này ở 13 tỉnh, thành theo lời mời của lãnh đạo tỉnh. Những buổi thuyết trình này, hầu hết do chủ tịch hay phó chủ tịch ủy ban nhân dân tỉnh làm chủ tọa và sở kế hoạch và đầu tư hỗ trợ, tập trung vào việc xác định và phân tích những khúc mắc để đưa ra những khuyến nghị điều chỉnh. Có rất ít thắc mắc về phương pháp điều tra cũng như những lời than phiền về thứ hạng.

TBKTSG: Liệu có sự liên hệ mật thiết nào giữa việc cải thiện thứ hạng PCI và sự

³ Bài đăng trên Thời báo Kinh tế Sài Gòn số 23-2006 (807) ngày 1/6/2006: <http://www.saigontimes.com.vn>

gia tăng luồng vốn đầu tư vào những tỉnh này?

- Có lẽ còn quá sớm để có thể đưa ra nhận xét này. Tuy nhiên, có một câu chuyện rất thú vị hiện vẫn tiếp tục được theo dõi và chuyển tải trên phương tiện truyền thông là sự phản hồi tích cực từ chính quyền tỉnh Hà Tây [là tỉnh xếp hạng cuối cùng năm ngoái]. Một trong những hoạt động đó là lãnh đạo tỉnh Hà Tây đã tổ chức một hội nghị đầu tư để nhìn nhận những cơ hội mới và những nỗ lực mới để cải cách. Hội nghị được tổ chức vào cuối năm ngoái và đã có hơn 800 triệu đô la vốn đầu tư được cam kết.

TBKTSG: Vậy còn đối với trường hợp của Hà Nội, ông có cảm thấy khó khăn khi lý giải về sự tụt hạng đáng kể của Hà Nội trong năm nay?

- Hà Nội lại là một câu chuyện khác. Theo các phương tiện truyền thông, các nhà đầu tư đang ngày càng quan tâm tới việc đầu tư tại thủ đô, đặc biệt là các nhà đầu tư nước ngoài. Tuy nhiên, điều tra PCI lại chỉ rõ rằng các doanh nghiệp nhỏ và vừa vẫn không hài lòng về một số vấn đề trong môi trường kinh doanh. Trên thực tế hầu như tất cả các chỉ số, trừ một chỉ số về sự minh bạch, điểm của Hà Nội đều giảm so với năm trước. Điều này làm chúng tôi tin rằng Hà Nội vẫn tiếp tục nhận được sự gia tăng đầu tư “bất kể” những quy định của môi trường đầu tư chưa thật tốt chứ không phải là “nhờ có” một môi trường đầu tư tốt. Thành công về kinh tế tiếp tục được duy trì của Hà Nội, theo cách nói của chúng tôi, là do những lợi thế về cơ cấu (structural endowments) như quy mô thị trường nội địa, nguồn nhân lực hay cơ sở hạ tầng - là những yếu tố không bị ảnh hưởng bởi các quan chức thành phố về ngắn hạn. Những phân tích của chúng tôi cho thấy rằng Hà Nội có thể tận dụng tốt hơn những lợi thế cơ cấu này bằng cách cải thiện việc quản lý khu vực tư nhân.

TBKTSG: Điều gì khiến ông tin rằng những nhận xét của doanh nghiệp trong điều tra là đáng tin cậy?

- Theo tôi được biết thì đây là cuộc điều tra quy mô nhất về nhận thức kinh doanh cũng như phản hồi của các doanh nghiệp đối với môi trường đầu tư của địa phương. Các tổ chức quốc tế đang ngày càng sử dụng nhiều PCI để tìm hiểu về khu vực tư nhân, đặc biệt là những khúc mắc của khu vực này. Một số các nhà tài trợ lớn như Ngân hàng Thế giới, Đức, Đan Mạch đã đưa PCI vào những chương trình hỗ trợ và giám sát để xác định những khó khăn cũng như thiết kế chương trình hỗ trợ.

Ngọc Mai thực hiện